

שבת, וְלֹא יִתֵּן בְּעֶרֶב שַׁבַּת אֶת הַצֶּמֶר לְיֹרְחָה - יורה רותחת שיש בה צבע, אֶלֶּא כְּדֵי שְׂיִקְלוֹט הָעֵינַי - שיקלוט הצמר את הצבע קודם השבת. וְבֵית הַהֵלֶל מְתִירִין להתחיל במלאכות אלו קודם השקיעה אף אם יימשכו בשבת, שלא מוזהרים על שביתת כלים. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: אֵין פּוֹרְשֵׁין מְצוּדוֹת חֲזָה וְעוֹפוֹת וְדָגִים בערב שבת, אֶלֶּא כְּשֵׁשׁ שְׁהוֹת כְּדֵי שְׂיִצְוּדוּ בעלי חיים במצודות מִבְּעוֹד יוֹם. וְבֵית הַהֵלֶל מְתִירִין לפרוס מצודות בערב שבת, אף שיצודו בשבת:

משנה ז

בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: אֵין מוֹכְרִין חֶפֶץ לְנִכְרֵי בערב שבת, וְאֵין טוֹעֲנִין עִמּוֹ מִשָּׂא עַל בְּהֵמָה בערב שבת, וְאֵין מוֹגְבִּיהִין עָלָיו מִשָּׂא עַל כֶּתֶפוֹ בערב שבת, אֶלֶּא כְּדֵי שְׂיִגִיעַ לְמִקּוֹם קָרוֹב כלומר, שיחא המקום שהולך אליו קרוב שיספיק להגיע לשם מבעוד יום, שאם לא כן יחשדו הרואים שהגוי עושה מלאכה עבור ישראל בשבת. וְבֵית הַהֵלֶל מְתִירִין ובלבד שיצא מפתח ביתו מבעוד יום, שלא יחשדו בו שמכר לו בשבת¹¹:

משנה ח

בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: אֵין נוֹתְנִין עוֹרוֹת בערב שבת לְעַבְדָּן - למעבד עורות, וְלֹא נוֹתְנִים בָּלִים - בגדים לְכוֹבֵס נִכְרֵי על מנת לכבסם, אֶלֶּא כְּדֵי שְׂיִעֲשׂוּ מִבְּעוֹד יוֹם - שיש שהות לעבד את העורות או לכבס את הבגדים קודם השבת, שאם לא כן, נראה שהגוי עושה מלאכה בשבת בשליחות ישראל. וּבִבְבֻלָּן - בכל השנוי ממשנה ה' עד כאן, בֵּית הַהֵלֶל מְתִירִין לעשותם בערב שבת עִם הַשְּׂמֻשׁ - כל זמן שהשמש זורחת, אף על פי שהמלאכה תימשך ותיעשה בשבת:

ר' עובדיה מברטנורא
ההבל: ליורה. של צבעים: אלא כדי שיקלוט את העין. שיקלוט הצבע מבעוד יום: [וב"ה] מתירים. לתת לתוכו מבעוד יום ותהא קולטת כל הלילה. ולא שרו ב"ה אלא ביורה עקורה מן האש, שאם יש תחתיה אש בשבת אסור, גזירה שמא יחתה בגחלים. וצריך נמי שתהא היורה סתומה וטוחה בטיט, גזירה שמא יגיס ויהפך בה בשבת, וחייב משום מבשל: ז ולא טוענין עמו. על החמור: ולא מוגביהים. עליו משאוי על כתפו, דמיהזי כמסייעו להוליך המשאוי בשבת: אלא כדי שיגיע למקום קרוב. כלומר שיהא המקום שרוצה להוליכו קרוב שיוכל להגיע שם מבעוד יום: וב"ה מתירין. כדי שיצא מפתח ביתו מבעוד יום: ח לעבדן. מעבד העורות: מתירין עם השמש. בעוד שהחמה על הארץ קודם שתשקע:

ביאורים והרחבות

11. גרסינן בגמרא (יה, ב): תנו רבנן, בית שמאי אומרים: לא ימכור אדם חפצו לנכרי ולא ישאלנו ולא ילוונו ולא יתן לו במתנה (בערב שבת), אלא כדי שיגיע לביתו. ובית הלל אומרים: כדי שיגיע לבית הסמוך לחומה. רבי עקיבא אומר: כדי שיצא מפתח ביתו (של ישראל). אמר רבי יוסי ברבי יהודה: הן הן דברי רבי עקיבא, הן הן דברי בית הלל, לא בא רבי עקיבא אלא לפרש דברי בית הלל.

משנה ט

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: נוֹתְנִין הָיוּ בֵּית אָבִי
אֶפֶס אִף שֶׁהָיוּ מִבֵּית הַלֵּל, שֶׁהָיוּ נוֹתְנִין פְּלִי לְבָן
 - בגדים לבנים, שכביסתם קשה יותר מבגדים
 צבעוניים **לְכוּבֵס נְכָרֵי לַפְחוֹת שְׁלֹשָׁה יָמִים**
קוֹדֵם לְשִׁבְתָּ מִפְּנֵי שֶׁהַחֲמִירוֹ עַל עֲצָמָם כְּבִית
 שְׁמַאי¹².

וְשׁוּיִן אֵלּוּ וְאֵלּוּ - בית שמאי ובית הלל **שִׁטּוּעֵינִים**
 מִבְּעוּד יוֹם **קוֹרוֹת בֵּית הַבֵּד** עַל גְּבֵי זִיתִים שֶׁכֶּבֶר
 נִטְחָנוּ בְּכַדֵי שִׁזּוּב שִׁמְנָם, **וְעִגּוּלֵי הַגֶּת** עַל גְּבֵי
 עֲנָבִים שֶׁדְּרָכּוּ אוֹתָם מִקּוֹדֵם בְּכַדֵי שִׁזּוּב יֵינָם, כִּיּוֹן
 שֶׁכֶּבֶר טַחְנָם¹³.

חשש שמא יחתה בגחלים

משנה י

אֵין צוֹלִין בְּשׁוֹר בְּצֵל וּבִיצָה בְּעֶרְבַּ שַׁבַּת **אֶלָּא** אִם
 כֵּן יֵשׁ שֶׁהוּא כְּדֵי שִׁיִּצְלוּ מִבְּעוּד יוֹם וְיִהְיוּ רְאוּיִים
 לֵאכִילָהּ, שֶׁאֵין לַחֲשׂוֹשׁ שְׁמַא יַחְתֶּה בְּגַחְלִים¹⁴.
אֵין נוֹתְנִין פֶּת לְתַנּוּר עִם חֲשֵׁכָה קוֹדֵם שֶׁתַּחֲשֵׁךְ,
וְלֹא נוֹתְנִים **חֲרָרָה** - מִיֵּן עוֹגָה לַאֲפוֹתָה **עַל גְּבֵי**
נְחָלִים, אֶלָּא אִם יֵשׁ שֶׁהוּא כְּדֵי שִׁיִּקְרְמוּ פְּנֵיהָ -
 שִׁיְהִיָּה קָרוּם עַל פְּנֵיהָ שֶׁכֶּלְפֵי אוֹיר הַתַּנּוּר **מִבְּעוּד**

ר' עובדיה מברטנורא

ט כלי לבן. שהוא קשה לכבס, צריך שלשה ימים, ומחמירין על עצמן כב"ש. ואין הלכה כרשב"ג, אלא כבית הלל שמתירין עם השמש: ושׁוּיִן. ב"ש וב"ה, שטוענין את הזיתים מבעוד יום בקורות בית הבד, לאחר שטחנו הזיתים טוענין עליהם קורות כבדים והמשקה זב והולך מאליו כל השבת: ועגולי הגת. הנך דגת קרי עגולין, שהיו דפין עבין עשוין בעיגול, ובהא מודו ב"ש לב"ה, משום דאי נמי עביד להו בשבת ליכא חיוב חטאת, דאין נותנין קורה ע"ג זיתים עד שטוחנן תחלה ברחיים, וכן בענבים דורכים אותן ברגל תחלה, ובלאו קורה נמי משקה נפיק ממילא, אלא דלא נפיק שפיר כי השתא, הלכך לא דמי לדש: י כדי שיצולו. כמאכל בן דרוסאי, והוא שליש בשול, ובכך הוא ראוי לאכילה ותו ליכא למיגזר שמא יחתה בגחלים: חררה. עוגת רצפים: שיקרמו. תחלת אפיה עושין

ביאורים והרחבות

12. בגמרא (יט, א) מובא מהתוספתא, תניא: אמר רבי צדוק: כך היה מנהגו של בית רבן גמליאל, שהיו נותנין כלי לבן לכובס שלושה ימים קודם לשבת, וצבועים אפילו בערב שבת, ומדבריהם למדנו, שהלבנים קשים לכבסן יותר מן הצבועין.

13. בגמרא (שם) מבארים הטעם, שעד כאן נחלקו בית שמאי ובית הלל, מפני שכל אותן הפעולות הן אסורות בשבת, ולכן גזרו בהם בית שמאי, אבל בטעינת הקורות והעיגולים לא גזרו בית שמאי, שאף אם יעשו זאת בשבת, אין חייבים על כך חטאת, אלא איסור דרבנן בלבד (מכיון שכבר טחנו את הזיתים ודרכו את הענבים בערב שבת, והמשקה כבר יוצא ממילא), הלכך לא גזרו על כך בערב שבת.

14. **פירוש:** כאן גם בית הלל אוסרים (אף על פי שלעיל התירו להתחיל מלאכה בערב שבת אף על פי שמסתיימת בשבת), והואיל וכאן יש חשש שמא יחתה בגחלים. בגמרא (כ, א) שואלין כמה צריך שיהיה צלוי מבעוד יום? אמר רבי אלעזר אמר רב: כדי שיצולו מבעוד יום כמאכל בן דרוסאי, דהיינו, לרש"י - שליש בישול, ולרמב"ם - חצי בישול.